

te zijn aan zichzelf, aan de jongen die hij vroeger was.
"Zoude hij zich iers zekerder gaan voelen, krijgt elke regisseur die knal voor zijn kop. Toch moet je het spel van de autoriteit blijven spelen. Je hebt een droom, het beeld van hoe het stuk eruit zal zien. En om dat te verwezenlijken, moet je een duidelijk kader scheppen. Als je te veel onzekerheden laat zien, krijgen de acteurs niet wat ze nodig hebben.

"Zelf wissel ik voortdurend van positie. Ik heb chaos nodig, ik moet niet de acteurs kind in de kinderkamer kunnen zijn om van alles uit te proberen. Het volgende moment is het nodig dat ik de touwen in handen neem, om bepaalde dingen vast te houden en te repeteren. Met dit stuk en met deze jonge acteurs zal ik dat veel doen, denk ik: duidelijk laten merken welke richting het uit moet gaan.
"Ik hou me wel precies aan de tekst, er wordt - ondanks de inhoud van het stuk - niet geïmproviseerd. Het zwaartepunt komt, zoals ik het nu zie, te liggen bij de manier waarop wordt gespeeld. Het mag van alles worden: sentimenteel, te dik aangezet, cabaretesk of ontroerend - het gaat erom dat de psychologie in de vorm terecht komt, in de bewegingen van de acteurs. Niet als bij Strijds, eigenlijk.
"De worsteling van de regisseur met zijn identiteit is natuurlijk een jonge problematiek. Daarom laat ik het stuk door jonge acteurs spelen, twintigers, allemaal net van de toneelschool. Oudere acteurs zouden het stuk een lading geven die er niet bij past. Je moet *Comedie* niet zwaar spelen; het kan alleen maar werken als het snel voorbij vliegt. De psychologie ervan, het zoeken naar de onbekende in jezelf, is mijn persoonlijke drijfveer. Verder moet het vooral een snelle komedie worden."

COMEDIE

van Frans Strijds wordt in een regie van Moniek Kramer gespeeld door het Theater van het Oosten. Met oa Michel Dunant, Peter Sonneveld, Marleen Stoltz.

Speeldata:

Arnhem 12 t/m 19/1; Deventer 20/1; Utrecht 21, 22/1; Amsterdam 25 t/m 29/1; Den Bosch 1/2; Leiden 2, 3/2; Rotterdam 4, 5/2; Nijmegen 8/2; Eindhoven 9/2; Spijkenisse 10/2; Amersfoort 11/2; IJmuiden 12/2; Meppel 15/2; Enschede 16/2; Groningen 17/2; Zwolle 18/2; Breda 19/2; Den Haag 22, 23/2; Haarlem 24 t/m 26/2; Tilburg 1/3; Arnhem 3/3

ten theater

Bränt Barn

publiek vanaf 14 jaar
7/8/9 jan. Badhuis Nijmegen
13/14/15 jan. Badhuis Nijmegen
20 jan. Schouwburg Arnhem
voor informatie: tel. 080-600588

DE LAATSTE TROPISCHE REIS VAN ALEXANDRINE TINNE

Een eenzaam avontuur

Wie kent niet het verlangen naar een eenzaam, exotisch avontuur. Maar alle Bounty-eilanden zijn vervuild en volgebouwd. Wat nog wel kan, is een tropisch avontuur à la dat van Alexandrine Tinne: een reis door het eigen hoofd.

MARIJN VAN DER JAGT

Karel van de Graaf ontving onlangs in zijn televisieprogramma een jonge Nederlandse vrouw met een zeer exotisch verhaal. Arita Baaijens ruilde enige tijd geleden haar veilige Hollandse bestaan voor het leven van een nomade. Maandenlang trok ze door de Egyptische woestijn. Niet op zo'n prefab-rondrit in een dure jeep met bijbehorende, gespecialiseerde gids. Nee, Baaijens ging alleen. Lopend, of rijdend op een van de drie kamelen die haar enige megezellen waren op haar eenzame zwerftocht. Nuchter vertelde ze bij Karel over haar ervaringen die ze opschreef in haar pasverschenen boek *Een regen van eenwig vuur*. Over de eenzaamheid, het verdwalen in het niemandsland van de woestijn, de gevaren waaraan ze blootstond.

Het was een bekend en regelmatig vreemd verhaal. Bekend omdat iedere West-Europeaan het verlangen kent naar een eenzaam, exotisch avontuur. Aanspoelen op een Bounty-eiland, kokosnoten eten, een hut in een boom bouwen, vriendschap sluiten met de inlanders en als enige blanke worden opgenomen in hun gemeenschap. Voor altijd ontsnappen aan de dagelijkse sleur en het netwerk van verplichtingen waarin het geciviliseerde burgerschap ons verstrikt.

Maar iedere West-Europeaan weet ook dat dit dromen zijn. Het Bounty-eiland is vervuild en volgebouwd. Overal waar je komt, zijn toeristen je voor geweest, er valt niets meer te ontdekken. En een schuldloze, gelijkwaardige vriendschap met inlanders is een illusie. Nieuwsgierigheid heeft plaatsgemaakt voor angst. Een toerist kan in elke nithoek zijn vertrouwde McDonalds vinden en overal zijn reisgidsen verkrijgbaar die elke mogelijke belevenis nauwkeurig uitstippelen. Geen enkel beeld is nieuw, elke uitzicht is al op televisie geweest, en de vrienden die je zijn voor geweest, kunnen jouw herinneringen al verwoorden nog voordat je zelf bent vertrokken. Die wetenschap maakte het verhaal van

Anita Baaijens tot een anachronisme. Een eenzaam exotisch avontuur, dat is iets uit lang vervlogen tijden. Het bestaat nog wel, maar alleen als een verlangen, dat steeds heftiger wordt omdat het steeds moeilijker is om eraan tegemoet te komen. Hierover gaat het nieuwste toneelstuk van Paul Feld, *De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne*.

De titel verwijst naar een rijke dame uit Den Haag, die in de negentiende eeuw werkelijk zo'n exotisch avontuur heeft ondernomen. Het centrale personage in Felds toneelstuk is een jonge vrouw die zich zo nu en dan Alexandrine noemt. Maar ze heeft ook andere namen: Koningin Zenobia, Isabelle Eberhardt, Jane wordt ze ook een keer genoemd, en zelfs Lawrence of Arabia.

Hoe ze echt heet, wordt niet duidelijk, maar wie de toneelstukken van Paul Feld een beetje kent, weet dat dit er niet echt toe doet. Feld is een van de interessantste

toneelschrijvers die zich de laatste jaren hebben ontwikkeld in het kleine-zalen-circuit. Hij schrijft grillige stukken waarin personages regelmatig meerdere identiteiten dragen, soms van een verschillend abstractieniveau. In *Fausto & Giulia* voerde Feld bij voorbeeld twee vrouwen op uit het geboortedorp van Fausto Coppi, die in het levensverhaal van de wielrenner op elk willekeurig moment konden verschijnen. Zij fungeerden als een soort vertellers - ze hadden Coppi immers van kleins af aan gekend en van een afstandje zijn levensloop gevolgd.

Maar deze twee vrouwen beweerden ook dat ze God en De Duivel werden genoemd. Dat maakte hen tot vertegenwoordigers van twee tegengestelde kanten van de figuur Coppi, die zijn leven lang in gevecht waren om zijn lot. Je kon ze zelfs zien als de hersenspinsels van Coppi, vertekende herinneringen die zich in zijn hoofd hadden vermengd met

de archetypen uit zijn katholieke jeugd.

De verschillende namen van de jonge vrouw in *De laatste tropische reis* van Alexandrine Tinne vertegenwoordigen de tegenstrijdige aspecten die het verlangen naar zo'n exotisch avontuur voor een hedendaagse vrouw zo verwarrend maken. De jonge vrouw zou net als de historische reizigers Alexandrine Tinne en Isabelle Eberhardt de vaststaande patronen willen doorbreken, op zoek naar de vrijheid op een ander continent. Maar die vrouwen leefden wel mooi in de negentiende eeuw, toen verre reizen nog werkelijk exotisch waren. Toen je nog onbeschaamd wit en rijk kon zijn, en je nog een echte feministische heldin kon zijn, omdat toen nog heel duidelijk was wat van vrouwen werd verwacht.

Net als Tarzans Jane zou de jonge vrouw uit Felds toneelstuk een woest, romantisch junglebestaan willen leiden. Maar Jane stamt uit de tijd waarin Hollywood nog een roombank wereldbeeld weerspiegelde, dat zeer overzichtelijk was; toen een blanke vrouw nog een moedige en liefdevolle daad stelde door haar eigen verleden achter zich te laten en zich bij de vriendelijke junglemens Tarzan te voegen. Zo overzichtelijk is het nu allemaal niet meer. 'Zij had (...) nog het houvast dat ze haar eigen 'roots' verloochend had,' zegt Felds hoofdpersonage over een vrouw als Isabelle Eberhardt. 'Maar ik heb dat gevoel van haar al in mijn eigen omgeving.'

Feld laat zijn personage de exotische reis maken waarnaar ze zo verlangt, maar voor een deel bestaat die reis uit de verbeelding van haar eigen angsten en dromen. Dat gebeurt in die adembenemende, heftische stijl die de stukken van Feld kenmerkt, met plotselinge sprongen in tijd en ruimte, die toch vanzelfsprekend plaatsvinden, als de overgangen in een Fellini-film. Want net als de Amerika-reis die het Kafka-achtige meisje maakte in *De seance* (1991) en de treinreis van de deserteur in *Felds Krakra* (1990) is het avontuur van de jonge vrouw uit *De laatste tropische reis* van Alexandrine Tinne vooral een reis door haar eigen hoofd. En de toeschouwer maakt die reis met haar mee.

DE LAATSTE TROPISCHE REIS VAN ALEXANDRINE TINNE

geschreven en geregisseerd door Paul Feld wordt opgevoerd door FACT. Met o.a. Bart Klever, Carly Wij, Marline Williams, John Serkei, Olaf Malmberg

Speeldata:
Rotterdam 1 t/m 4, 7 t/m 11 dec;
Antwerpen 13 t/m 15 dec; Amersfoort 16 dec; Haarlem 17, 18 dec; Nijmegen 21 dec; Enschede 22 dec; Arnhem 23 dec;
Den Haag 4, 5 jan; Groningen 6, 7 jan;
Den Bosch 8 jan; Deventer 9 jan;
Amsterdam 11 t/m 15, 17 t/m 22 jan;
Maastricht 24 jan; Leiden 26 jan;
Eindhoven 27 jan; Tilburg 28 jan

Op Tournee

GLENN

bij Toneelgroep Amsterdam. 'Meerstemmig' portret van de in 1982 overleden excentrieke meesterpianist Glenn Gould. **Speeldata december:** Rotterdam 2 t/m 4; Leiden 7 t/m 9; Eindhoven 10, 11; Leuven 13, 14; Groningen 17, 18; Maastricht 20; Haarlem 21 t/m 24. **Januari:** Den Haag 6 t/m 8; Den Bosch 11; Utrecht 12, 13; Arnhem 14, Alphen a/d Rijn 15

COCKTAIL

bij Toneelgroep Amsterdam. Vervolg op Gerardjan Rijnders' montage-voorstelling *Count your blessings*, gebaseerd op *The cocktail party* van T. S. Eliot. **Speeldata december:** Arnhem 3, Utrecht 8, 9; Den Haag 10, 11; Maastricht 14; Amsterdam 15 t/m 18; Hoorn 21; Groningen 22, 23. **Januari:** Tilburg 4; Breda 5; Enschede 7; Apeldoorn 11; Amsterdam 12 t/m 15

DUIFJE KLOK

bij Het Nationale Toneel. Tragikomedie van Karst Woudstra over vier Haagse dames met gemeenschappelijke passie in Toscane. **Speeldata december:** Groningen 1, 2; Arnhem 4; Venlo 7; Zwolle 8; Alphen a/d Rijn 9; Den Haag 10, 11, 14, 15

KONING LEAR

bij Het Nationale Toneel. Shakespeares drama over koppige vaders en voor zichzelf opkomende zonen en dochters. **Speeldata december:** Amsterdam 1 t/m 3; Maastricht 7; Nijmegen 8; Breda 10, 11; Den Haag 14, 15

EEN VIJAND VAN HET VOLK

bij Theater van het Oosten. Stuk van Henrik Ibsen in bewerking van Arthur Miller. Arts ontdekt dat dat bronnen van kuuroord zijn vervuld. Die ontdekking wordt hem niet in dank afgenomen. **Speeldata december:**

Veenendaal 1; Meppel 2; Zutphen 3; Utrecht 7; Amsterdam 9, 10; Haarlem 13; Oss 14; Apeldoorn 15; Arnhem 17

IN GESPREK

bij Toneelgroep De Appel. Nieuw stuk van Eric Schneider waarin man in Duitse hotelkamer telefoneert met ex-vrouw en nieuwe vriendin. **Speeldata december:** De Haag 1 t/m 4, 8 t/m 12; Nijmegen 14; Den Bosch 15; Winschoten 16; Arnhem 17; Zwolle 18; Deventer 21; Utrecht 22, 23. **Januari:** Doetinchem 11; Hengelo 13; Leiden 15; Rotterdam 18, 19; Eindhoven 20; Groningen 21, 22; Maastricht 25

ZOALS HET U LIJKT

bij Toneelgroep De Appel. Erik Vos encenseert Shakespeares *As you like it* in een eigen vertaling. **Speeldata december:** Den Haag 1 t/m 4, 8 t/m 12, 15 t/m 18, 22 t/m 26. **Januari:** Amsterdam 11 t/m 16; Den Haag 19 t/m 23, 26 t/m 30. **Februari:** Den Haag 2 t/m 5

LEONCE EN LENA

bij Theatergroep Hollandia. Op het oog idyllische belevenissen van twee koningskinderen vormen alibi voor satirisch schotschrift van Georg Büchner. **Speeldata december:** Hoorn 1 t/m 5, 8 t/m 12, 17, t/m 23 (beh ma en di); Brugge 14, 15. **Januari:** Waregem 7; Antwerpen 8, 9; Gent 25 t/m 29; Kortrijk 31. **Februari:** Kortrijk 1

GELUKKIGE DAGEN

bij Theatergroep Hollandia. Paul Koeks muzikale vertaling van de eerste grote theatermonoloog van Samuel Beckett. **Speeldata december:** Gent 1 t/m 4, 7 t/m 11; Rijsenhout (NH) 14 t/m 18, 21 t/m 23. **Januari:** Antwerpen 4 t/m 9; Leuven 12 t/m 14; Brugge 21, 22

DE PRESIDENTES

bij De Trust. Faecaliëndrama van Werner Schwab onder regie van Theu Boermans. **Speeldata december:** t/m 23 (beh zo en ma)

DE STUKKEN DIE U NIET MAG MISSEN!

LINDA VAN DYCK
HARRY VAN RIJTHOVEN
DUET

16 t/m 19 dec. ROTTERDAM - Zuidplein
12 t/m 17 apr. AMSTERDAM - Nieuwe De La Mar Theater
18 t/m 20 apr. DEN HAAG - Koninklijke Schouwburg

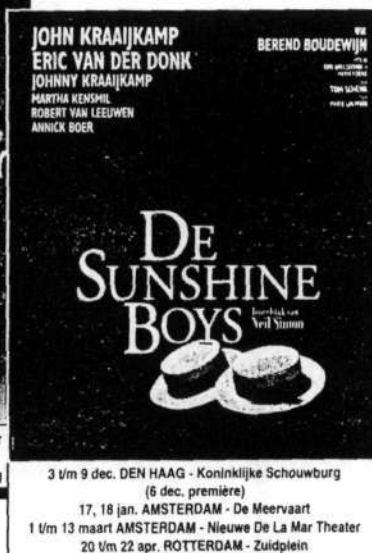
MARY DRESSSELHUYNS
CAROL VAN HERWIJNEN
Koningin moeder

1 t/m 19 dec. AMSTERDAM - Nieuwe De La Mar Theater
13 t/m 16 jan. DEN HAAG - Koninklijke Schouwburg
27, 28 jan. en 14, 15 maart ROTTERDAM - Schouwburg

JOHN KRAAIJKAMP
ERIC VAN DER DONK
JOHNNY KRAAIJKAMP
MARTHA KENSMIL
ROBERT VAN LEEUWEN
ANNICK BOER
BEREND BOUDEWIJN

DE SUNSHINE BOYS

3 t/m 9 dec. DEN HAAG - Koninklijke Schouwburg (6 dec. première)
17, 18 jan. AMSTERDAM - De Meervaart
1 t/m 13 maart AMSTERDAM - Nieuwe De La Mar Theater
20 t/m 22 apr. ROTTERDAM - Zuidplein

Inlichtingen, reserveren en kaartverkoop:
• aan de kassa van de theaters
• De Nationale Theaterkassa 06-9203 (7 d.p.w.)
• VVV-Besprekingsbureaus

Productie: Joop van den Ende Theaterproducties BV

Paul Feld regisseert eigen, al te fantasievolle toneeltekst over Alexandrine Tinne bij Fact

Groteske dromen vol onuitroeibare vooroordelen

Voorstelling: De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne door Fact i.s.m. Growing Up in Public. Tekst en regie: Paul Feld; decor: Catharina Scholten; spel: Carly Wijs, Bart Klever, Olaf Malmberg, John Serkei, Marline Williams. Gezien: 3/12 Lantaren Rotterdam. Aldaar t/m 11/12, tournee t/m 28/1.

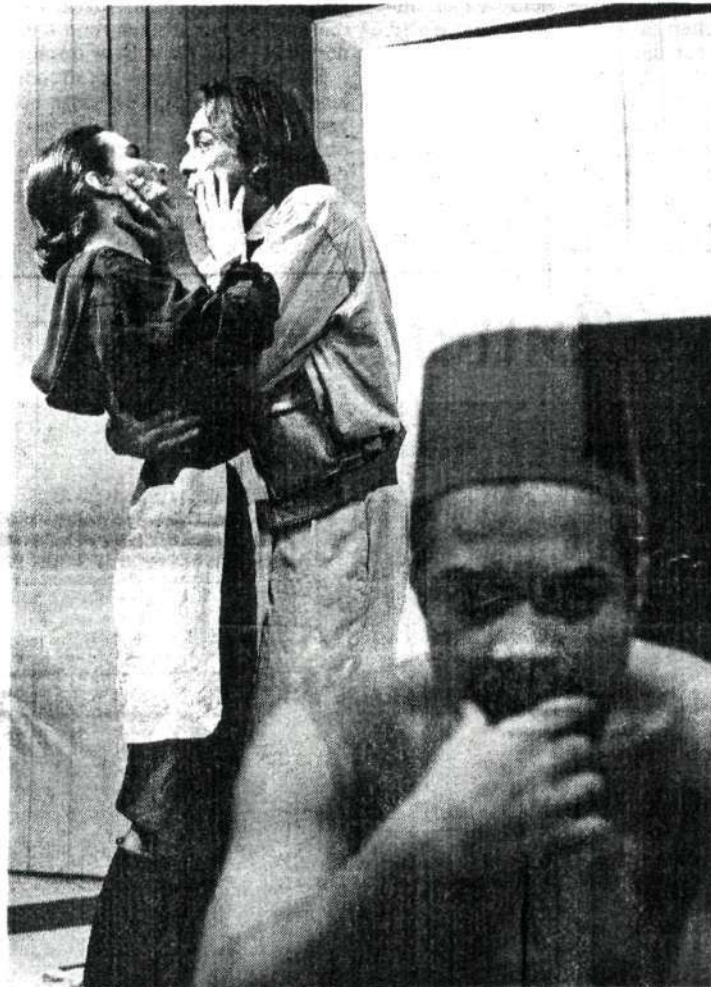
Door NOOR HELLMANN

In de negentiende eeuw, toen reizen nog een even ongewis als romantisch avontuur was, bekeek de steenrijke Haagse dame Alexandrine Tinne vanuit haar draagstoel het Afrikaanse continent en schreef daarover in brieven naar huis. De jonge vrouw in Paul Felds nieuwe en door hem zelf bij Fact geregisseerde toneeltekst *De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne* zou een ontdekkingsreizigerster als Alexandrine Tinne willen zijn, maar zo'n wens is anno 1993 een anachronisme. Net zo anachronistisch en irreëel als ontmoetingen met de hertog van Alva, dokter Livingstone, Mata Hari, Zulu-koning Shaka-zulu en Tarzan. En toch is dat wat in het stuk van Feld gebeurt: de jonge vrouw treedt in de voetsporen van Tinne en maakt in Afrika kennis met bovengenoemde historische en fictieve figuren.

Een dergelijke situatie is typerend voor het werk van Paul Feld. De werelden die hij in het theater schept zijn droomwerelden die

weinig met de werkelijkheid van doen hebben. Net als in *De Seance*, dat hij twee jaar geleden schreef en ook bij Fact enceneerde, speelt in het nieuwe stuk de verbeelding een cruciale rol en maken we met de hoofdpersoon in feite een reis door haar hoofd. Alleen met dat verschil dat Feld indertijd het werk van Franz Kafka als uitgangspunt gebruikte, wat zowel hem als de toeschouwer enig houvast bood, terwijl *De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne* de indruk wekt dat zijn fantasie deze keer hopeloos op hol is geslagen.

Wat Feld met dit stuk nu eigenlijk beoogt te zeggen is mij althans volstrekt ontsnapt. Op een ironische en groteske manier appelleert het aan allerlei onuitroeibare vooroordelen die in het 'beschaafde' Europa bestaan over het 'primitieve' Afrika. De clichés die we in de vijf korte bedrijven voorgeschoteld krijgen variëren van een niet-blanke kok in een lendedoekje die met Tarzan wordt aangesproken en de sneer dat „inlanders niets liever doen dan het met dieren doen”, tot voodoo en een in tijgervellen gehulde Zulu-leider met een botje door zijn neus die de blanke reizigerster in de kookpot stopt. Dat de tekst intussen niet gespeend is van kritiek op het koloniale verleden van het Westen mag onder meer blijken uit de opmerking van de Zulu dat zijn volk nu de overwonnen Europese trots te eten krijgt.

V.l.n.r. Carly Wijs, Bart Klever en John Serkei in *De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne* (foto Reyn van Koolwijk)

Hoe luchtig we dit alles desondanks dienen op te vatten wordt — ten overvloede — benadrukt door het geforceerde spel dat geexalteerd, bombastisch en lawaaiig is. Er wordt veel gebruik gemaakt van gehuild, maar er zijn dan ook verschillende doden te betreuren. De jonge vrouw rijgt ze één voor één aan haar mes: de mannen die zich bevredigen met dode soep, kippen en zich met hun seksuele fantasieën en verlangens („ik wil heel zachtjes in uw gezicht poepen, ik wil dat u mijn poep eet, ik wil het maar uit mijn gaatje,”) aan haar opdringen alsof zij hun bezit is.

Het perverse van deze situaties is dat de vrouw ze in feite zelf opzoekt. Als de hertog van Alva ('Vlaetje') haar Paloma noemt is ze onmiddellijk bereid zijn vrouw te zijn, naast Tarzan wordt ze Jane, bij Shaka-zulu heet ze koningin Zenobia, enzovoort, enzovoort — haar identiteiten zijn legio en elke keer stort ze zich met overgave in de rollen die voor haar worden bedacht. Carly Wijs in haar merkwuurde tenue (een blouse met capuchon onder een op de rug dicht geregen jakje en een wijde kniebroek onder een schort) speelt de vrouw als een naïeve dweepster die de dingen neemt zoals ze zijn. Haar spel is weliswaar niet vrij van gewild komisch gedrag maar over het algemeen toch beter te verteren dan de melige rollen van de vier overige acteurs.

NRCC 8/12/1993

10/12/93

de Volkskrant

Tropische reis Fact verdrinkt in overdaad aan personages

THEATER

De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne, door Fact. Tekst en regie: Paul Feld. In: De Lantaren, R'dam t/m 11 december. Tournee.

De één verdrinkt in de woestijn, de ander werd vermoord door een Toearag. Allebei waren het verwoede Afrika-reizigers in een tijd, toen een reisje van Amsterdam naar Haarlem al een hele onderneming was. De één hulde zich in mannenkleden en zong de lof van de woestijn, de ander was een schatrijke Haagse dame die zich met haar moeder en tante in een draagstoel door Afrika liet vervoeren.

Dat alles gebeurde in de vorige eeuw en de dames hebben werkelijk bestaan: Isabelle Eberhardt en Alexandrine Tinne. De laatste is de titelheldin van het nieuwe stuk van regisseur/schrijver Paul Feld, *De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne*. Hij brengt het uit bij Fact, de Rotterdamse voorziening voor jong regietalent 'dat nog alle kanten op kan'.

Bij Feld eindigt deze Alexandrine als in een cartoon: haar hoofd steekt uit boven de rand van een grote kookpan, de bijbehorende kannibaal is dan net in de coulissen verdwenen. De jonge vrouw die aan het begin van de voorstelling zegt: 'Noem mij maar Alexandrine', symboliseert beide dames, gehuld in mannenkleden.

Ze komt bij een waarzegster die haar de goede afloop van haar reis moet voorspellen. 'De wens om te vertrekken is het begin van een reis', zegt de waarzegster en door haar toedoen raakt de jonge vrouw verzeild in vreemde situaties. Ineens is ze de vrouw van hertog Alva, met wie ze per schip naar Afrika vertrekt waar ze ook Henry Livingstone tegen het lijf lopen.

Natuurlijk is toneel bij uitstek het middel om zulke ontmoetingen te ensceneren. En Feld buit dat uit: hij voert een hele reeks historische figuren op. Net als in een droom schiet het spel van de ene gebeurtenis in de andere.

Feld houdt ervan op het toneel verschillende realiteiten naast elkaar te laten zien. Zin en onzin, feiten en fantasie, alles wordt onbekommerd door elkaar heen gehuseld. Dat lukte hem uitstekend in zijn vorige Fact-produktie *De Seance*. Daar kostte het nauwelijks moeite om aan de hand van de figuur Kafka mee te wandelen.

Ditmaal verdrinkt zijn opzet in de overdaad aan personages. Als Mata Hari, een opzichtige travestierol van de vertoning een show probeert te maken en er een malle Zulu-koning opdrukt met een botje door zijn neus, raak ik de draad kwijt. Zeker wanneer ook Tarzan nog opdraaft, die weer een zoon van de koning blijkt te zijn.

De Zulu-koning legt uit hoe hij zijn volk zal voeden met trots, maar wat moet hij beginnen als de Europese reisbureaus ladingen blanke vrouwen naar Afrika vliegen die tuk zijn op een vrijpartij met een Toearag of een Masai? Zijn zoon raadt hem aan de hoofden van al die witte vrouwen op een fruitschaal naar het Witte Huis te sturen.

In de groeiende verwarring krijgt zelfs Carly Wijs, een mooie actrice die Alexandrine speelt, te weinig in handen om de voorstelling helder te houden. Al die figuren lijken louter bedacht voor het effect. Feld moet de weg een beetje kwijt zijn geraakt in zijn ideeën; wat hij ook te beweren heeft, hij begraaft zijn statement nu onder te veel relativerend en grappig bedoelde clichés.

Marian Bujs

Fact met 'De laatste tropische Reis van Alexandrine Tinne'.

THEATER

In bijna alle theaters is het stil rond kerst en oudejaar. Maar het 'kerstpakket' van O42 bevat een voorstelling over een tropische reis naar Afrika.

Paul Feld studeerde in 1990 af aan de regieopleiding van de Amsterdamse Toneelschool en twee jaar later ontving hij de aanmoedigingsprijs Toneel 1992 van het Amsterdamse Fonds voor de Kunst voor zijn voorstelling 'De Seance'. Hij maakte deze succesvolle productie bij Fact, de Rotterdamse theatervoorziening voor jong regietalent 'dat nog alle kanten op kan'. Feld ging niet de goede kant op, hij registreerde een aantal eigen stukken met een teleurstellend resultaat. Maar hij mag het bij Fact nog een keer proberen met 'De Laatste Tropische Reis van Alexandrine Tinne'. Maakte in De Seance een oud meisje een droomreis langs bekende elementen uit het werk van Franz Kafka, in De Laatste Tropische Reis treedt een jonge vrouw in haar fantasie in de voetsporen van de negentiende-eeuwse ontdekkingsreizigers Alexandrine Tinne en Isabelle Eberhardt. De eerste was een schatrijke Haagse toeriste die op reis van Tripoli naar de Nijl door een Toeareg-bediende werd vermoord, de ander verkleetde zich als man, verbreedde met de Algerijnse bevolking en verdronk na een hevige regenval in de woestijn. De hoofdpersoon in Felds zelf geschreven toneelstuk is een samensmelting van deze twee historische vrouwen. Ze is rijk, nieuwsgierig en heeft zich gehuld in Afrikaanse mannenkledij. Langs haar fictieve route ontmoet ze een bont gezelschap aan historische figuren, de hertog van Alva, dokter Livingstone, Mata Hari, Shakazulu en Tarzan. Om de beurt komen ze van achter het toneel door een soort moderne arc de triomf op, staan even stil onder de geel en rood verlichte poort om dan haar droomreis binnen te stappen. Voorspelbaar, sta-

tisch en allemaal even grotesk neergezet als clichés die verwijzen naar onuitroeibare vooroordelen die in Europa bestaan over het 'primitieve Afrika'. Niet alleen de kostumering is fantasieloos (lijgervel, lendendoekje en botje door de neus), ook de dialogen zijn niet gespeend van meligheid, vooral het gevolg van anachronistische misverstanden en woordspelingen.

De voorstelling gaat echt irriteren als blijkt dat alle heren iedere contact met de jonge vrouw voorzien van pervers commentaar. Alva bevredigt zich in haar bijzijn met een soepkip, Livingstone smeert haar een zwarte kunstpenis aan en wil graag op haar gezichtje poepen en Shakazulu neemt haar tot zijn negenendertigste vrouw. De reizigster staat er niet onwillig tegenover, waarmee Feld suggereert niet zozeer reisfantasieën van een vrouw op de planken te zetten als wel de seksuele fantasieën en perverse dromen. En dat dan op de Veronica-toon je-bent-jong-en-je-wilt-wat. Als Tarzan eindelijk de wens van de vrouw hem te zoenen vervult, staakt hij die scène met de woorden: "Het spijt mij. U heeft mij niet kunnen boeien." Zo legt Feld de toeschouwer, ondanks niet onverdienstelijk spel van de acteurs, het oordeel in de mond (AE)

'De Laatste Tropische Reis van Alexandrine Tinne'. Door Fact. O42. Dinsdag 21 december, 20.30 uur.

Het korte maar vrolijk leven van Alexandrine

Fact brengt 'pornografisch' stukje geschiedenis

'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' door FACT. Tekst en regie: Paul Feld. Met Bart Klever, Olaf Malmberg, John Serkei, Carly Wijs en Marlene Williams. Gezien: gisteren in 042 Nijmegen. Nog te zien: donderdag 23 december in de Schouwburg in Arnhem.

Door Frano Bebseler

Een blanke jonge vrouw met Noord-Afrikaanse mannenkleding stapt de kermisttent van een donkere waarzegster binnen. Ze wil weten of ze haar voorgenomen reis naar Afrika zal overleven. Ze ziet het leven als dodelijk vervelend omdat wezenlijke verlangens niet meer zijn toegestaan.

'Van seks tot kleding tot hoe je je huis inricht zijn alle verlangens vals' en 'Het is een kunstmatige slaap zonder dromen' constateert ze voordat ze zelf haar droomwereld binnenstapt.

In die droom, tijdens haar tropische reis ontmoet zij een reeks historische en fictieve figuren als dokter Livingstone, Mata Hari, Tarzan en Shakazulu. Zelf waant zij zich een ontdekkingsreiziger als de Haagse Alexandrine Tinne die naar Palmyra trok, of Isabelle Eberhardt, die aan het begin van deze eeuw gehuld in mannenkleding naar Algerije trok en tot een soefi-sekte toetrad.

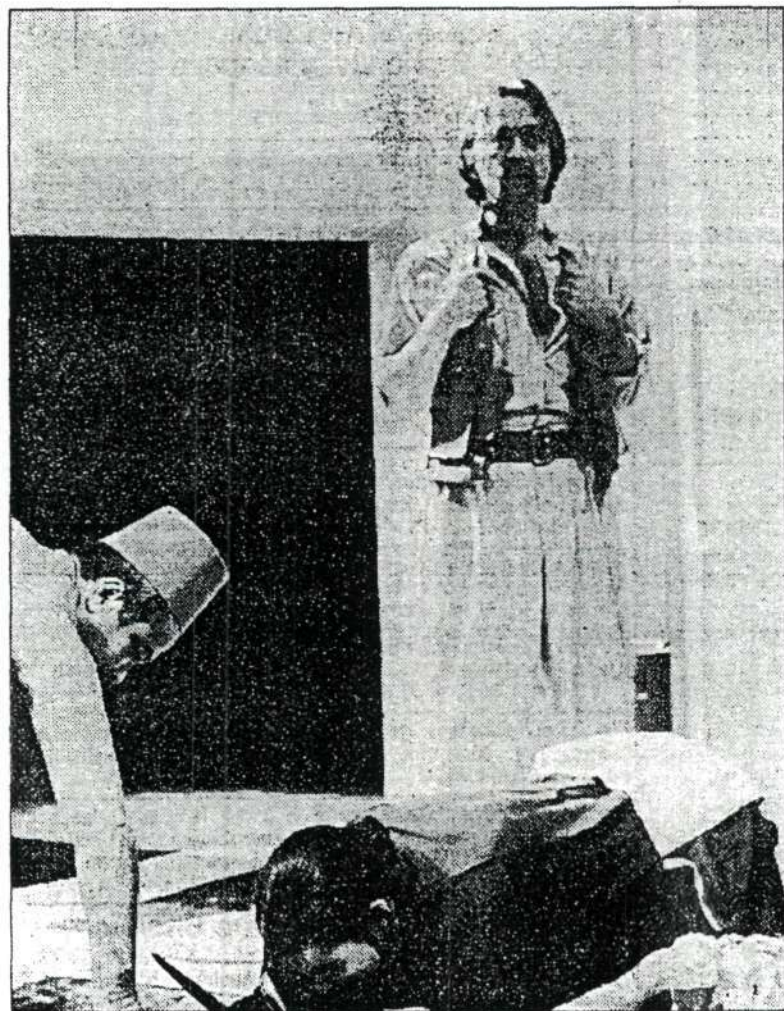
Regisseur Paul Feld kreeg vorig jaar de aanmoedigingsprijs Toneel

van het Amsterdams Fonds voor de Kunst voor zijn voorstelling De Seance die hij eveneens bij Fact maakte. Ook hierin liet hij zijn hoofdpersoon een soort droomreis maken. De reis ging toen langs diverse bekende elementen uit het werk van Kafka.

In 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' komen alle stereotypen voor en worden alle vooroordelen bevestigd, maar dan wel tot in het extreme doorgevoerd. Een kanibaal met een botje in de neus roert in zijn pan en inboorlingen doen het met dieren.

Dokter Livingstone maakt dit laatste tot een wedstrijd en laat ook hertog Alfa een soepkip neuken. Met het druipende gevleugelte komt deze binnen om aan zijn achtste keer te beginnen. Het pornografische vocabulaire maakt de voorstelling verrassend. Er is veel humor in verwerkt, maar er wordt nauwelijks gelachen. De ernst en het cynisme van de realiteit schijnen door. Hierom hoort niet gelachen te worden.

Carly Wijs speelt overtuigend. Soms onschuldig en naïef, dan weer grof en overheersend, en aan het einde van haar reis in de ketel van Shakazulu huilt ze de voorstelling naar een einde en ziet ze terug op haar leven: „Ik heb goed geleefd, ik heb plezier gehad. Ik heb geen haast om te sterven, maar als het gebeurt, goed. Een kort maar vrolijk leven.”

FACT in 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne': Moeilijk te ontdekken waar het over gaat.

FOTO REYN VAN KOOLWIJK

Botsing met de diepte van de menselijke geest

ENSCHEDÉ (Concordia) - Het programma van 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' kerend en wendend, is het moeilijk te ontdekken waarover het gaat. En in het toneelstuk dat Paul Feld maakte van de woestijnreis van Isabelle Eberhardt zit ook al geen logica. Geen wonder want het theaterplatform FACT uit Rotterdam is met heel iets anders bezig: een ontdekkingsreis door de menselijke geest, met bewustzijnsverruiming en grensverlegging.

THEATER

De ooit (19-eeuw) door Eberhardt en Alexandrina Tinne ondernomen Afrikaanse ontdekkingsreis is niet meer dan een enorm vat vol prikkels - soms venijnige - naar vrije associaties. Fantasie op toneel en fantasie van de toeschouwer, ze lopen dooreen als in een sprookje.

Zelfs een waarzegster weet er geen raad mee. We weten dat de 'opgevoerde' Hertog van Alva, Mata Hari, Livingstone, Johnny Weismuller, Shakazulu en Septima Zenobia, in wiens huid(en) de vijf spelers om beurten kruipen, en hoe! Zoveel zielen, zoveel vreugde, want de bi-

zarre situaties, die gebeuren in de door de hete woestijnwind gestoorde fantasie zijn erotisch, sadistisch, soms ronduit liederlijk, soms zacht en vriendelijk, en geregeld ook lachwekkend.

Het toneelstuk lijkt op een ontsnappingsreis uit alledaagsheid, een reis die naar het beloofde doel voert, en dan weer naar de ondergang, steeds weer zijn er nieuwe personages gevangen in een droomwereld die onherkenbaar is als je nuchter blijft en huiverend ervaren wordt als je je eraan overgeeft. Anderen kunnen spiegelen en uitleggen, de kans is groot dat zij en jij op het verkeerde spoor zitten. Je verzuipt als Isabelle in een wadi van verwarrende beelden. Terug gaan in de tijd helpt ook al niet om je ware gevoelens te ontdekken. 'Hommes' kun je het noemen, en dat betekent 'Humulus', de menselijke figuur. Woestijngekte is een werkelijkheid ook voor de gewone man.

De vijf acteurs van Fact slagen erin om absurditeiten en weerbarstigheden van tekst en mise-en-scène door hartstochtelijke inleving te vertalen in gevoelens die aanspreken. Spelers en publiek hebben geen poot om op te staan, er gebeurt iets onwaarschijns. Er wordt theater gemaakt; voelbaar, tastbaar, je moet er doorheen, doe je dat dan ga je er ook door en maakt zelf een ontdekkingsreis mee. Een honds moeilijke opgave. Voor wie de handschoen opneemt: een onuitwisbare indruk.

Frans Mulder

Politieke is persoonlijk bij Fact

Voorstelling: De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne. Door: Fact. Tekst en regie: Paul Feld. Spel: Carly Wijs, Olaf Malmberg, Bart Klever, Marline Williams en John Serkei. Gezien: 21/12 0 42 NIJMEGEN. Nog te zien: 23/12 ARNHEM.

door MONIQUE GADIOT

Een Haagse dame gaat -uit verveling- op ontdekkingsreis en ontmoet een aantal historische figuren. Paul ('De Seance') Feld verkent in 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' - enerzijds aarzelend en onzeker en anderzijds nietsontziend belist- de stroom onder het vernis van de beschaving. En wat is een betere vorm voor een onbegrensde verkenning dan de droom?

De tekst heeft een fel, opzwevend ritme en herbergt enkele meeseterlijke vondsten. Hier en daar zou hij wel iets langzamer (lees: verstaanbaarder) gespeeld kunnen worden. Carly Wijs schittert in de rol van een onrustige, arrogante Haagse juffer. Haar perverse nieuwsgierigheid blijft -zelfs

als die een wedstrijd kippeneuken betreft- beschaafd en krijgt daardoor iets grimmigs, iets voyeuristisch ook, maar vooral iets humoristisch. Als ze uiteindelijk aan geeft liever jong te sterven dan niet geleefd te hebben, komt in haar snikkende monoloog een verbeterd verbittering -die contrasteert met de tekst- aan de oppervlakte. Wat een prachtige actrice.

De overige personages blijven karikaturen met grappige accenten. Zo herkennen we in Livingstone de voorloper van een -perverse- Freud en heeft de zoon van Shakazulu iets weg van Bouterse. Het mooist is wel de hertog van Alva, een creatie van Olaf Malmberg. Geholpen door een sterk vergroot kruis, maar vooral door explosief gehijg dat begeleid wordt door passend fysiek spel en een realistische mimiek, straalt hij pure seks uit. Zijn 'politiek' getinte Fopland-verhandeling, waarin onder andere 'die sinaasappel' (= Willem van Oranje) een veeg uit de pan krijgt, getuigt van

eenzelfde passie.

In het geheel zijn Sadeaanse invloeden te bespeuren. Wanneer het gaat over seks, maar ook en vooral waar het gaat om de radicale omkering van waarden. Naar het einde toe ebt de spanning weg als gevolg van enkele overbodige bijfiguren. Toch is er geen sprake van een onbelangrijke voorstelling. Integendeel. Het realistische spel van de reizende 'kolonialiste' in een setting waarin de droomfiguren op karikatuurale wijze aan haar (perverse) verlangens voldoen, biedt de mogelijkheid op verfrissende wijze te tonen, waar het eigenlijk om lijkt te draaien in de wereld: macht en (perverse) seks. Zo werkt zelfs de ongebreidelde uitstoot van clichés over zwarten humoristisch.

'De laatste reis van Alexandrine Tinne' legt de weg open het politieke te onderzoeken in relatie tot het persoonlijke. Deze produktie moet gezien worden als een hier en daar onuitgewogen, maar veelbelovende schets, die de bakermat kan vormen voor een groots en grimmig schilderij.

J A N U A R I 1 9 9 4

De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne

Fact

Tekst en regie: Paul Feld. Spel: Bart Klever, Olaf Malmberg,
John Serkei, Carly Wijs, Marline Williams.

Een negentiende-eeuwse Haagse ontdekkingsreizigerster die haar heil in de Sahara zoekt en daar Mata Hari, de hertog Alva en Johnny Weismuller tegen het lijf loopt. Rara, hoe kan dat? In de toneelstukken van Paul Feld valt op hoe de verschillende personages met hinkstapsprongen door de geschiedenis stappen. Ook de plaats van handeling wekt vervreemding op. Voor de toeschouwer, maar ook voor de personages op het toneel. In *De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne* staan twee dikke houten wanden als een geopende schaar op het podium. 'Dit is een boot, ja', zegt Alva tegen Alexandrine Tinne. 'Lieve Vla, zit jij hier met mij op een boot naar Afrika?', vraagt Alexandrine, die in het voorgaande bedrijf al midden in de Sahara zat. Op deze manier trekt Paul Feld net als in *De Sëance* - zijn vorige, veelgeprezen stuk bij Fact - lange tijd een rookgordijn op. Op het eerste gezicht ontbreekt een verband of dramatische lijn in de ontmoetingen tussen de historische of fictieve figuren, die stof geven voor groteske scenes en uitbundig vermaak. Maar gaandeweg wordt de voorstelling ongemakkelijker. Dan blijkt dat alle personages illustraties zijn van onze westerse, romantische opvatting van het kolonialisme. Bijvoorbeeld als Alexandrine tegen de zwarte waarzegster zegt: 'Een blanke vrouw wordt toch nooit een slavin. Ik zal je mijn macht tonen. Ik koop het hoofd van jouw man. Hij is je toch maar tot last en ik vind het een fraai exemplaar voor op mijn nachtkastje. Hier, duizend gulden.'

di 11 t/m za 22 januari (beh. zo 16)
Frascati 2, 21.00 uur

Ook Paul Feld offert de tekst

Van onze kunstredacteur
Peter Blom

GRONINGEN — De produkten van schrijvende regisseurs dragen soms wat al te nadrukkelijk de sporen van het métier: de stukken lijken dan op veredelde verkleedpartijen. De inhoud staat bijna uitsluitend in het teken van de beproefde theaterwetten. Eigenlijk is het onderwerp hooguit het toneelspeken zelf, al probeert men dat meestal te verhullen met een aan de haren erbij gesleept thematiekje. Karst Woudstra's recente stuk voor het Noord Nederlands Toneel bijvoorbeeld, 'De stille grijzen' enzo-

Nieuwe teksten voor toneel worden in Nederland vaak gemaakt door mensen die zelf ook regisseren. De jonge Paul Feld regisseerde een eigen stuk voor FACT, dat nu in Groningen staat. Hij viel in een beruchte kuil.

voorts, vertoont duidelijk een aantal kenmerken van die kwaal.

FACT gaf de jonge Paul Feld de kans een eigen tekst te regisseren: diens 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne', gisteravond en bovendien vanavond in het Kruithuis in Groningen, is inmid-

dels zijn tweede produktie voor de al weer vele jaren redelijk functionerende, Rotterdamse regisseursproeftuin. Je kunt het de in 1990 aan de regieopleiding van de Amsterdamse Toneelschool afgestudeerde Feld natuurlijk niet heel erg kwalijk nemen dat ook hij — in deze fase van zijn ontwikkeling — bij het schrijven van zijn toneelteksten de autonomie daarvan minder belangrijk vindt dan het potentiële effect op de planken.

In 'De laatste tropische reis' duiken voor het verbaasde, innerlijke oog van een eigentijdse juffrouw — die aan escape-

voor het theatereffect

achtige dromen over Afrika schijnt te lijden — dan ook aan de lopende band allerlei tijd en plaats tartende en daarmee zeer theatrale personages op, zoals hertog Alva, Mata Hari, Johnny Weismuller (Tarzan!), koningin Zenobia en dokter Livingstone, de Schotse ontdekkingsreiziger. Met andere woorden: de verkleedkist gaat weer wijd open en werkelijk saai wordt het dus niet. Variatie zat. Maar het tamelijk vrolijke spel met al deze zo verschillende verschijningen — die hun chaotische omgang met elkaar vanzelfsprekend slechts cartoonesk kunnen voltrekken! — kan het gebrek aan

zoiets als een beetje inhoud (een bescheiden meninkje bijvoorbeeld) niet verdoezelen.

De inspiratie voor deze tekst is kennelijk grotendeels geput uit brieven die de schatrijke, Haagse Afrika-reizigster Alexandrine Petronella Tinne (1835-1869) ooit naar het terecht bezorgde thuisfront (Tinne werd door een Toearegbediende gedood) heeft gestuurd. Voor een toneeltekst is dat wat weinig, daarom diende Feld zijn fantasie de vrije loop te laten. Heerlijk als dat eens kan, maar één vereiste — misschien inderdaad wel de enige — dient daarbij gerespecteerd

te worden: mijdt het cliché of blaas dat juist tot verbijsterende proporties op.

Tot die laatste, momenteel geliefde truc is Feld nog niet in staat: bij hem wordt de droom van de vrouw die er eens uit wil (op zich wel een super-cliché!) vooral opgevuld met leukigheden omtrent de diverse seksuele invalshoeken die tijdens een zo gevarieerd treffen van personages mogelijk blijken. Mager cabaret. Cultuurverschil, daar had het uitstekend over kunnen gaan.

Maar oei, dat is natuurlijk wel een verschrikkelijk serieus onderwerp.

Dagblad voor West-Friesland, Alkmaarsche
Courant, Enkhuizer Courant, Nieuwe
Noordhollandse Courant, Schager Courant,
Helderse Courant, Dagblad Zaanstreek, Dagblad
Kennermerland, 6 januari 1993

Verwisseling 'Kaaskoppen' en Afrikanen

'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne', een theaterproductie van Fact. Tekst en regie: Paul Feld. Spel: Carly Wijs, Olaf Malmberg, Bart Klever, Martine Williams en John Serkei. Te zien: HAARLEM, Toneelschuur: 17 en 18/12, AMSTERDAM, Fracati: 11 t/m 15 en 17 t/m 22 januari.

In 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' neemt een jonge, hedendaagse vrouw de identiteit aan van Alexandrine Tinne, een rijke Haagse dame die zich in de vorige eeuw op een draagstoel door Afrika liet vervoeren.

Paul Feld, schrijver en regisseur, koppelt dat eerste contact der continenten aan het huidige. Toen zocht blank zwart op en ondervond afkeuring en vreemding, nu gebeurt precies het tegenovergestelde. 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' is een heel originele, hoogst vermakelijke en in zijn onderton ook nog eerzame voorstelling geworden.

Paul Feld heeft voor zijn nieuwe voorstelling elementen van het cabaret gebruikt. Het publiek wordt veelvuldig aangekeken, de acteurs sturen soms niet zonder effectbejag aan op de lach. Ze meten zich ter plekke de identiteit aan van personen die lang geleden leefden, zoals de hertog van Alva, Mata Hari, Dr. Livingstone, Johnny Weismuller en Shaka-zulu. Maar Feld weet zijn associaties dwingend en soepel te verpakken en alle flauwekul wordt met de juiste dosis ironie opgedist. Carly Wijs maakt het voornaamste personage heel inzichtelijk. Ze laat zien dat zij Carly Wijs is die een jonge vrouw speelt die speelt dat ze Alexandrine Tinne is. Ze mengt humor met naïviteit en serveert het geheel met een knipoog.

Vreemdelingenhaat

'De laatste tropische reis' stelt heel lichtvoetig twee zaken aan de orde. Het zijn zware,

Europese thema's die in elkaars verlengde liggen: onze vreemdelingenhaat en onze problematische verhouding met de Derde Wereld. Paul Feld is absoluut briljant in de spiegelingen die hij aanbrengt. Zo laat hij het personage Alva de Afrikanen verwarren met 'kaaskoppen'. „Ach, wat maakt het ook uit”, zegt Alva dan. „Ze hebben net zo niks anders dan een vlag, een volkslied, en nog een paar andere dingen die landen zoal hebben. Verder is het net zo een fopland, wat niet echt bestaat. Ze hebben net zo maar één kanon bijvoorbeeld. En de staatsgreep is net zo per ongeluk gepleegd, omdat een aantal soldaten de soldij niet bijtijds kreeg. En toevallig was er iemand van koninklijken bloede in de buurt en die hebben ze meteen tot hoofd van hun Nationale Voorlopige Revolutionaire Raad benoemd. En hij weet net zo van niks als die dingetjes, die sinaasappel...”

En dan schiet de jonge vrouw de vergeetachtige Alva te hulp met de naam die hij zoekt: 'Willem van Oranje'.

Zo laat Feld ons vreemdelingenhaters in de spiegel kijken. Hij laat de blanke potsierlijkheid in Afrika zien. We weten ons geen raad — noch met ons figuur, noch anderszins — en doen wat er bij gebrek aan een oplossing nog rest: we lachen.

DIRK WILLEM ROSIE

Alexandrine Tinne: In de kookpot van verboden verlangens

Paul Feld houdt ervan realiteit en fictie, verleden en heden door elkaar te roeren. In De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne heeft hij een jonge vrouw op ontdekkingsreis gestuurd. Ze komt op het spoor van Dr. Livingstone (I presume...), de hertog van Alva, Mata Hari, de Zulu-leider Shakazulu en Tarzan.

In dat Afrika van haar verbeelding probeert ze te ontkomen aan het keurslijf van de Europese beschaving, die haar als vrouw niet toestaat 'wezenlijke verlangens' te hebben. Zij en Tarzan zitten in hetzelfde schuitje: ze bengelen tussen twee culturen. Maar haar vrijheidsdrang wordt gesmoord in de levensgrote kookpot van koning Shakazulu, de 'loopjongen van Europa' die een snackbar in de jungle runt.

Net zoals in Felds Seance zijn de gebeurtenissen die we meemaken droombeelden, visioenen van angst en verlangen van een vrouw. Livingstone laat haar een grote zwarte

Voorstelling: De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne; tekst en regie: Paul Feld; spel: Bart Klever, Olaf Malmberg, John Serkei, Carly Wijs en Marline Williams; gezien: Lantaren/Venster, Rotterdam.

fallus zien en de macho Alva sneuvelt doordat ze hem een bloedneus slaat. Ze mag even dromen van vrijheid, ritme, lekker heet eten en magie, maar het blijft 'hommeles'. Het is een woordspeling op 'homeless'. Feld nam de dakloze dromen van een vrouw tot uitgangspunt om iets over post-koloniale uitbuiting te zeggen, en omgekeerd.

Vrouw en Afrika vallen samen in dit allegorisch verhaal over onderdrukking dat met veel clichébeelden verteld wordt. Het is best leuk bedacht, maar leidt niet tot indrukwekkend theater. Daarvoor zijn de personages te één-dimensionaal, te zeer gefiguurzaagde poppetjes die een ideetje belichamen. De sfeer van klucht wordt nauwelijks overschreden en het commentaar op cultureel imperialisme heeft de diepgang van een plaatjesboek. Felds stoofpot heeft wel de lekker schrille kleurtjes van de tropen, maar een wat flauwe smaak.

Ph. Holz

Deventer, Theater Bouw-
kunde: 'De laatste tropische
reis van Alexandrine Tinne'
van Paul Feld door FACT.
Spel: Bart Klever, Olaf
Malmberg, John Serkei,
Carly Wijs en Marline Wil-
liams. Regie: Paul Feld.
Zondagavond.

Een jonge vrouw projecteert
haar verlangen tot ontdekken op
het leven van de jonge negentien-
de eeuwse, rijke, Haagse ontdek-
kingsreizigerster-toeriste Alexan-
drine Tinne, die als blanke vrouw
zelfstandig Afrika bereisde en
daar om het leven kwam. Het
verlangen van de jonge vrouw
vertaalt zich in een fantastische
droom. De droom is het gegeven
van het toneelstuk van Paul Feld.

In haar droom heeft de vrouw

Dun verhaaltje gered door spel

ontmoetingen met allerlei figuren
die op enigerlei wijze verbonden
zijn met koloniale onderdrukking,
avontuur en jungle. Achtereen-
volgens ontmoet zij Johnny Weis-
muller, de hertog van Alva, David
Livingstone, Mata Hari en Sha-
kazulu. Zelf is ze in haar droom
Alexandrine Tinne of koningin
Zenobia, dan wel de vrouw van
Alva, of de geliefde van Tarzan.
Teveel van het goede om het stuk
nog serieus te nemen. Het wordt
een soort stripdroom; een farce.

Elke aanraking met een kriti-
sche houding ten aanzien van ko-
loniale en overige machtsverhou-
dingen, de witte wereld tegen-

over de zwarte, de man tegenover
de vrouw is slechts oppervlakkig.

Wat de kijker resteert, is steun
zoeken bij de strip en daar de
geestigheid van ervaren. Om als-
nog een vrolijke avond te beleven.
Die laag wordt er door tekst-
schrijver en regisseur Feld na-
drukkelijk in gelegd. Kennelijk
wil hij in deze op hol geslagen
fantasie ook niet dieper graven.

Hij boft verschrikkelijk met
zijn fantastische hoofdrolspeel-
ster Carly Wijs. Zij speelt een
heerlijk naïeve vrouw. Volmaakt
ironisch onbevangen onderac-
tend. Ik hang aan haar uitstraling
en tekstzegging. Zij houdt de
voorstelling op spanning, waar-
door ik bijna zou vergeten dat
vormgeving, verhaal en tekst van
erg middelmatig allooi zijn. (Loek
van Voorst).

Verkleedpartij van FACT in dromenland

THEATER

RECENSIE • WUNAND ZEILSTRA

'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' door FACT. Tekst en regie: Paul Feld. Spel: Bart Klever, Olaf Malmberg, John Serkei, Carly Wijs en Marlene Williams. Gezien: 26/1, LAKtheater Leiden.

Noem iets een droom, en je hebt een vrijbrief om allerlei vreemde zaken met elkaar te verbinden. Wat nu meldt de programmaproject bij 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne', geschreven en geregisseerd door Paul Feld? Inderdaad, er is hier sprake van een 'droomwereld', die bevolkt lijkt te worden door fictieve en historische figuren. Paul Feld voelde zich duidelijk gemachtigd om zijn fantasie ongereemd de vrije loop te laten.

De titel slaat op een Haagse dame (1835-1869), die een verwoed Afrika-reizigster was. Als het ware in haar voetspoor maakt een jonge vrouw van anno nu - in een roes, in gedachten, in een droom? - een reis naar Afrika. Daar ontmoet zij personen als een waarzegster, de hertog van Alva, ontdekkingsreiziger Livingstone, Mati

Hari in travestie, Tarzan en een zwart geschminkte blanke koning Shakazulu.

Het resultaat is een verkleedpartij in dromenland. Kennelijk is dat alles grappig, verwarrend, relativiserend en misschien ook wel een beetje diepzinnig bedoeld. Heel in de verte komen namelijk thema's aan bod zoals bijvoorbeeld het Europees kolonialisme en het Sjors en Sjimmie-achtige Afrika-beeld in stripverhaaltjes.

Schrijver en regisseur zijn bij deze voorstelling in één persoon verenigd. Dat is ditmaal kennelijk geen gelukkige combinatie geweest, want Paul Feld heeft er een nauwelijks te volgen rommeltje van gemaakt. Leuk of echt verrassend zijn de onderlinge gesprekken zelden, de reuze soeppan van de kannibaal en alle verkleedpartijen ten spijt. En de echte inhoud laat zich slechts raden. Hooguit actrice Carly Wijs is de moeite waard. Al naar gelang de situatie verruilt ze haar moderne nuchterheid voor een scala van stemmingen. Maar daarmee is de voorstelling niet gered.

Vrouw belandt in kookpot

TONEEL

Maastricht, Toneelacademie, Theatergroep FACT met 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' van Paul Feld. Spel: Bart Klever, Olaf Malmberg, John Serkel, Carly Wijs en Marline Williams.

Alexandrine Tinne (1835-1869) had alles om een cultfiguur te worden: ze was excentriek, schatrijk en ondernam grote reizen naar de witte plekken op de landkaart, die haar de faam van ontdekkingsreiziger bezorgden. Grote expedities met meer dan honderd kamelen naar gebieden in Afrika, die nog ontsloten moesten worden, waren geen uitzondering.

Na haar gewelddadige dood - waarschijnlijk is Tinne vermoord door de roofbende van Athman el-Baddi - sprak niemand minder dan de grote Livingstone zijn waardering uit over haar bijdrage aan de kennis van de geografie.

Minder bekend is Tinnes bijdrage aan de fotografie. Het gemeente-archief in Den Haag bewaart belangrijk historisch-documentair werk van haar: opnamen van Haagse architectuur en stadsgezichten, die een eigenzinnige fotografische visie verraden.

Tinne heeft kort maar hevig geleefd, ook vechtend bijvoorbeeld tegen de slavenhandel. Kortom een belangrijk mens, wier voorbeeld je verplicht zou moeten volgen. De vrouw in het stuk van Paul Feld onderneemt, in het voetspoor van Tinne, een reis door haar hoofd.

In die bovenkamer spelen zich voornamelijk mallotige taferelen af, het gevolg waarschijnlijk van een op hol geslagen tekstverwerker, gevoed door een benevelde geest, die de vrouw tenslotte in de kookpot van Shakazulu doet belanden. Dat schijnt ze niet erg te vinden, ze heeft Marsman gelezen: „Groots en meeslepend wil ik leven! Hoort ge dat, vader, moeder, wereld, knekelhuis!”

Een bont gezelschap maakt deel uit van haar dagdromen: Tarzan, Livingstone, een waarzegster, maar ook Mata Hari en de hertog van Alva, die het met een kip doet. Geen gezicht. Merkwaardig dat Feld dit alles uit het brein van een vrouw laat komen. Niet dapper, vind ik, want het zijn toch enkel zijn eigen, al of niet natte dromen en oprispingen, die hij toeschrijft aan een vrouw. Met Alexandrine Tinne als uithangbord. Zal ook wel hysterisch geweest zijn, die Tinne, belust op avontuurtjes en exotische seks. Wat een lummel, die Feld.

WILLEM K. COUMANS

Paul Feld heeft moeite met zijn eigen tekst

Door Han Geurts

Rotterdam – De tekst van 'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' heeft iets. Hoewel vaak wat onbeholpen, gloeit onder de woorden de hete Afrikaanse zon, er glinsteren onvervulde verlangens tussendoor en Freudiaanse angsten werpen imposante slagschaduwen vooruit. Een blanke vrouw gaat te biecht bij een waarzegster uit donker Afrika en raakt verward in een Alice in Wonderland-achtig plot waarin allerlei kerels haar kuisheid bedreigen en zij zelf eindigt als een soepkip in de kokende pot van een menseneter.

Op een ingenieuze manier lopen historische personages haar gedachtenwereld binnen, waaronder de hertog van Alva en de ont-

dekkingsreiziger Livingstone. Dat geeft een verfrissende kijk op de actualiteit, bijvoorbeeld als er spraakverwarring ontstaat over de vraag of Alva het over Afrika heeft of over de barbaarse Nederlanden. Immers, in zijn ogen waren wij de wilden die blootsvoets voortploeterden in zompige klei en bezig waren elkaar in bizarre stammenoorlogen af te slachten. De geschiedenis heeft zich herhaald toen wij op onze beurt de wereld om ons heen gingen koloniseren en ontwikkeling meenden te moeten brengen in verre oorden.

Wat Paul Feld ook in zijn tekst heeft gestopt, zijn regie bij Fact brengt alles om zeep. Absurde personages wandelen rond in wonderlijke uitdossingen alsof het carnaval der wilden is uitgebroken, maar niet alsof Feld een letter heeft begrepen van zijn eigen tekst. Er zindert niets, er glinstert niets, het is allemaal even platvloers.

Nu zat hij wel opgescheept met acteurs die niets kunnen. Alleen hoofdrolspeelster Carly Wijs doet nog een poging om er iets van te maken. Zij is overigens ook de enige die ik eerder weleens toneel heb zien spelen op een manier dat het ergens op sloeg. Over de rest moeten we het maar niet hebben. Beroerde spelers zijn het standaardprobleem van de Rotterdamse theaterwerkplaatsen.

'De laatste tropische reis van Alexandrine Tinne' van Paul Feld bij Fact. Gezien: zaterdagavond in Lantaren/Venster. Herhalingen: di t/m za.